

Kiinnostaisiko faktahommat?

PAKINA

KIMMO HAUTALA

Vuosi 2025 alkoi todella masentavilla uutisilla. Metan palvelut eli Facebook ja Instagram ilmoittivat perääntyvänsä faktantarkistuksista. Meille kaikille kissavideoiden ystävillä meni varmasti tässä kohtaa karvapallo väärään kurkkuun. Siis eikö enää voi luottaa tekikö Kitty oikeasti voltin taakseen ja oliko söpöläisen nimi edes Kitty. Voiko tämän jälkeen enää selata tuntikausia eläinvideoita? Mitä jos ne eivät olekaan totta!

Faktantarkistus on siis kriisissä. Onneksi suomalainen tutkimus, opetus ja media pitävät kiinni tosiasioista, eivätkä ole räyhäävien poliitikkojen tai miljardöörien vietävissä. Mutta se ei riitä. Seuraamalla puhelimen Y:n, Z:n ja muiden hankalien kirjainten postauksia, vajoamme syvemmälle valheiden synkkiin vesiin. Silloin totuuden erottaa yhtä helposti kuin keski-ikäen ylittänyt, tinnituksesta kärsivä tietoasian-tuntija, kuulee heinäsiirkojen sirityksen Turun moottoritien pientareella. Tarvitsemme ehdottomasti faktantarkistajat mukaan meidän jokapäiväiseen elämäämme.

Parasta olisi, jos meillä jokaisella olisi faktantarkistaja aina käden ulottuvilla. Sellainen, joka huutelisi välihuomautuksia, kun misinformaatiota levitetään. Tarvitsemme totuuden torven jokaiseen luuriin, sillä valheiden korjaus parantaisi elämäämme monilla tavoin. Tässä muutamia kuvitteellisia esimerkkejä.

Esihenkilö kyselee projektin tulosten perään, joiden piti olla valmiina aamupäivällä. Vastaat että ne valmistuvat kylä huomiseen mennessä, mutta tämän aamupäivän työajan veivät järjetön aamuruuhka ja tietokoneen järjestelmäpäivitykset. Tässä kohtaa housun taskussa kilahtaa, kun sovellus aktivoituu: "Faktantarkistajan huomautus: Aamun työmatka-aika oli 17 minuuttia 34 sekuntia, mikä pysyy normaalin keskimääräisen matka-ajan vaihteluvälissä. Tietokoneen päivitykset ajettiin jo edellisenä päivänä klo 7:54-8:02 välisenä aikana. Henkilö vietti aamupäivän sängyssä klo 9:24 asti, toimistolla hän luki edellisen yön NHL-otteluiden selostukset ja keskusteli talousosaston Saran kanssa hänen mökkiprojektin vaikeuksista. Misinformaatio korjattu."

Ystäville on kiva jakaa muistoja aiemmista kalareissuista ja varsinkin niistä pedoista joita jouduit väsyttämään hauikset pullottaen, hikikarpat otsalla. Olet juuri kertomassa huippukohtaa, jossa yli 10 kilon hauki veti venettäsi perässään ympäri

lahtea, peto puraisi haaviin reiän ja oli juuri sukeltamassa takaisin syvyyksiin kun nappasit sen pyrstöstä takaisin veneeseen. Taskussa kilahtaa. "Faktantarkistajan huomautus: valokuvaan perustuvan analyysin mukaan... Misinformaatio korjattu."

Myös perhe-elämässä faktantarkistajan apu on korvaamaton; se luo tietopohjaista luottamuksen ilmapiiriä. Partnerisi on lähdössä tapaamaan ystäviään uuteen vegaaniravintolaan ja kysyy mielipidettäsi. Näyttääkö yksivärinen puuvillapaita vai raidallinen villasekoiteneule paremmalta? Vastaat minkä tahansa näyttävän hyvältä puolisoosi päällä. Ja sieltä hän se puhelin tarkentaa: "Faktantarkistajan huomautus:..."

Koska toistaiseksi odottelemme digitaalista sovellusta, tämä tehtävä on kuin luotu puolueettomille ja lähdekritiikin omaaville tietoammattilaisille. Ehdotan että olemme ammattikuntana aktiivisia ja korjaamme lennosta kuulemamme virheelliset väitteet ja mahdolliset liioittelut. Sillä meissä jokaisessa asuu pieni faktantarkistaja – jota myös besserwisseriksi kutsutaan. ■

Kirjoittaja on ilahtuneena todennut oman jälkikasvun huomauttavan hänelle matalalla kynnyksellä epätarkoista ilmauksista.

